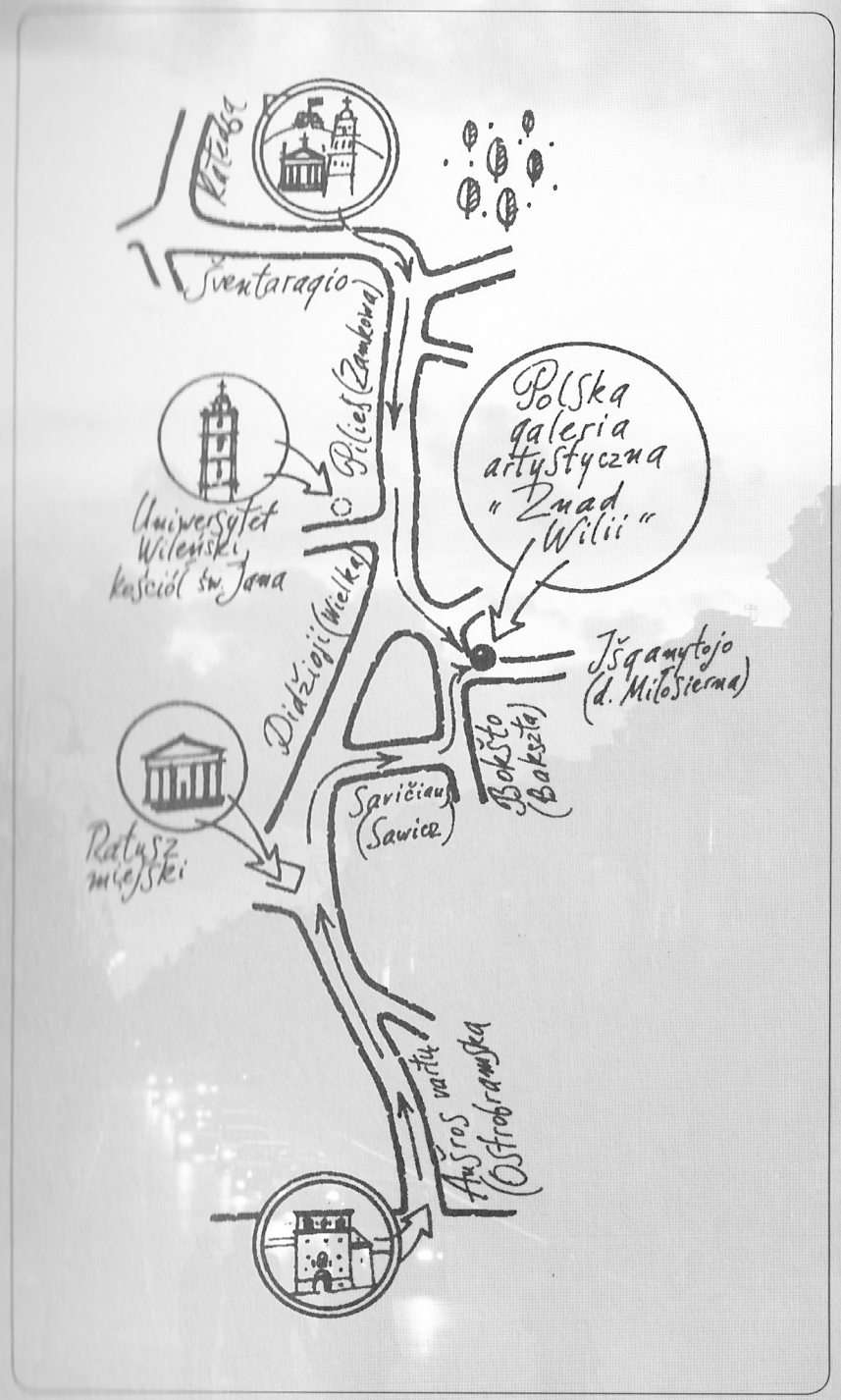

Rok wydania XXIV

ZNAD WILII

SĄSIEDZI: WCZORAJ • DZISIAJ • JUTRO
POLACY NA LITWIE • WSPÓŁPRACA
NAUKA • SZTUKA • LITERATURA

kwartalnik • Wilno • 2012 • 3(51)

LITWA – POLSKA

Z MIESIĄCA NA MIESIĄC
WYDARZENIA, FAKTY, OPINIE

Lipiec

● W Wilnie zostało powołane Forum Dialogu i Współpracy Jerzego Giedroycia, z prof. Alvydasem Nikžentaitisem z Instytutu Historii na czele. Do grupy założycielskiej weszło ok. 100 osób – litewskich naukowców, przedstawicieli świata kultury, dziennikarzy. Valdas Adamkus zgodził się na objęcie honorowym patronatem organizacji, która ma nawiązać kontakty z polskim Forum Dialogu i Współpracy z Litwą oraz powołać kolejną – wspólną już organizację.

● W nr 26 czasopisma „Wprost" w artykule *Litwa jednego narodu* Maja Narbutt pisze: *Jak to możliwe, że państwo będące członkiem UE gloryfikuje marionetkowy rząd, afiliowany przy III Rzeszy?* Chodzi o Ambrazevičiusa-Brazaitisa, który *został kilka lat temu odznaczony pośmiertnie najwyższym litewskim odznaczeniem. Jeszcze wcześniej Litwa pośmiertnie odznaczyła generała Plechavičiusa, twórcę kolaboracyjnych oddziałów Lietuvos Vietinė Rinktinė. We wniosku napisano, że „zasłużył się w walce ze zbrojnymi bandami, szalejącymi na Litwie Wschodniej"* (AK). *Nigdy za to na Litwie nie użyto terminu „ludobójstwo" w stosunku do mordów w Ponarach – miejscu największych masowych egzekucji na terenach II RP. Sformowane z ochotników litewskie oddziały rozstrzelały tam ok. 100 tys. polskich obywateli – przeważnie Żydów, ale także polskiej wileńskiej inteligencji. W litewskich podręcznikach nie ma żadnej wzmianki, że w ponarskim lesie ginęli Polacy.*

● 2 lipca polski „Gaz-System" i „Lietuvos Dujos" podpisały umowę z firmą ILF Consulting, która przygotuje studium wykonalności połączenia gazowego między Polską a Litwą, jako podstawę do dalszych prac nad polsko-litewskim gazociągiem.

● 3 lipca minister energetyki Arvydas Sekmokas w Warszawie prowadził rozmowy nt. budowy elektrowni atomowej w Wisagini, połączenia gazociągów oraz mostu energetycznego. Wicepremier Waldemar Pawlak nawiązał do budowanego połączenia elektroenergetycznego Polska-Litwa LitPol Link. Minister Skarbu Mikołaj Budzanowski odniósł się do budowy elektrowni, ale zaznaczył, że o potencjalnym powrocie Polski do projektu zadecydują względy ekonomiczne. *Litwa uważnie przygląda się polskim doświadczeniom z gazem łupkowym i liczy na współpracę w tej dziedzinie* – powiedział 4 lipca minister Sekmokas. Według szacunków, może tu być kilkaset mld m^3 tego gazu.

● 2 lipca dla „Rzeczpospolitej" minister spraw zagranicznych Radosław

Sikorski powiedział: *Od 20 już lat cierpliwie czekamy, aż litewscy politycy uznają to, co mówią litewscy lingwiści: mianowicie, że literki „ś", „ć", a nawet „w" nie stanowią zagrożenia dla niepodległości Litwy.*

● 2 lipca „Lietuvos sąrašas" (Lista Litwy) ogłosiła swych kandydatów w wyborach do Sejmu RL. Obok Neringi Venckienė, która ją otwiera, znalazł się Ryszard Maciejkianiec, niegdyś prezes Związku Polaków na Litwie (dalej: ZPL), dziś w ostrej opozycji do tej organizacji.

● 3 lipca w podwileńskich Wojdatach w wieku 86 lat zmarła Stefania Maria Romer, zasłużona nauczycielka, ostatnia na Litwie przedstawicielka rodu Romerów, ciotka Bronisława Komorowskiego. *Ciocia Stenia była dla mnie symbolem trwania przy polskości tutaj na Litwie, a także ważnym odniesieniem w moim myśleniu o Litwie, o tym, co powinno się dziać w relacjach polsko-litewskich. Ciocia Stenia była symboliczną postacią, świadczącą o tym, że w każdej sytuacji można innym dać coś z siebie. Taka była rodzina Romerów* – powiedział prezydent podczas pogrzebu. – *Za chwilę z synami* (Piotrem i Tadeuszem) *pojadę do Ponar, gdzie został zamordowany mój stryj Bronisław Komorowski w czasie II wojny światowej za udział w polskiej konspiracji zbrojnej tu w Wilnie.* I dalej: *Tu są moje korzenie rodzinne, silne sentymenty, ale też głębokie przekonanie, że w relacjach polsko-litewskich zdolność do współpracy z poszanowaniem praw mniejszości narodowych to jest wielkie wyzwanie, któremu warto bardzo wiele podporządkować także swego własnego, politycznego, a nie tylko emocjonalnego wysiłku.* Prezydent dla miejscowego kościoła przekazał kielich mszalny.

● W 2011 Europejska Fundacja Praw Człowieka w Wilnie (EFEH) skierowała do Prokuratury Generalnej 25 wniosków, dotyczących podżegania nienawiści oraz dyskryminacji wobec mniejszości narodowych. W I półroczu br. takich wniosków skierowano ok. 50. Chodzi o teksty w obiegu publicznym. Oto niektóre urywki: *Jeżeli nie jesteś Polką, to trudno sobie wyobrazić bardziej tępą narodowość. Zgaduję. Czukcza?* (tł. – www.lrytas.lt, 2011, kara – 520 Lt). Albo: *Polacy są pojemnikiem na śmieci naszego narodu, ale w tym nie mniejszości są winne, tylko politycy polscy, którzy sieją niezgodę między nami* (Mariampole, 2011, kara – 390 Lt). A oto fragment komentarza w związku z nieprzybyciem państwowej delegacji z Polski: *Im mniej ich tutaj będzie, tym lepiej dla Litwy, a naród ich jest paskudny – samolubni i oszuści, bardzo dobrze, że nie wezmą udziału, za mało ich Niemcy zniszczyli, Polacy są warci tylko getta* (2012, kara – 260 Lt). Ogółem ukarano 5 osób.

● 5 lipca w Bibliotece Głównej Województwa Mazowieckiego, przy współpracy Ambasady RP w Warszawie z Centrum Stosunków Międzynarodowych (Polska), odbyła się konferencja ekspercka *Polska – Litwa: razem dla Regionu Morza Bałtyckiego.* Udział wzięli: Janusz Reiter, prezes w/w Centrum, Kristina Vaičiūnaitė, dyr. Centrum Studiów Europy

• 20 lipca prezes Polskiej Macierzy Szkolnej na Litwie Józef Kwiatkowski w wywiadzie dla łotewskiej gazety rosyjskojęzycznej „Wiesti Siegodnia" oświadczył, że dla Litwinów Polacy są „gorsi" niż Rosjanie, ponieważ są lepiej zorganizowani.

• 25 lipca odbyło się posiedzenie sejmowej Komisji Łączności z Polakami za Granicą, pod przewodnictwem posła PIS Adama Lipińskiego, na którym informację nt. sytuacji finansowej środowisk polskich na Wschodzie, w związku z opóźnionym dofinansowaniem ich mediów, przedstawił Janusz Cisek, podsekretarz stanu MSZ. Na posiedzeniu był obecny Romuald Mieczkowski.

• *Jeśli nie będzie możliwości doprowadzenia do porządku rozsypującego się pałacu w miejscowości Balandiškiai* (rej. birżański), *należącego niegdyś do rodziny prezydenta Komorowskiego, to drewniany budynek należy rozebrać i przechować do lepszych czasów* – powiedziała 30 lipca Agencji BBS Diana Varnaitė, dyrektor Departamentu Dziedzictwa Kulturowego RL.

Sierpień

• Na początku sierpnia zakończył obrady XIV Sejm Światowej Wspólnoty Litwinów. Saulius Varnas, posiadający obywatelstwa Litwy, Polski i Australii, kategorycznie sprzeciwił się nadaniu podwójnego obywatelstwa dla wszystkich mieszkańców Litwy i nie szczędził ostrych słów wobec Polaków i Polski.

• 6 sierpnia BNS przytoczył fragment wywiadu Bronisława Komorowskiego dla tygodnika „Wprost" pt. *Rozmowa z prezydentem.* We fragmencie, dotyczącym kwestii pisowni nazwisk Polaków na Litwie, błędnie przetłumaczono słowa Komorowskiego pisząc: *Moja propozycja? Należy organizować pikiety z myślą o obopólnej korzyści,* w wywiadzie było: *Należy prowadzić politykę pakietową, pilnując zasadę obustronnych korzyści.*

• Litewska sieć handlowa „Maxima" podpisała umowę z polską spółką „Mispol", na podstawie której będzie ona produkowała i dostarczała wyroby ze znakami towarowymi *Optima Linija, Maxima Favorit, Maxima ekologica, Maisto kokybė,* które będą sprzedawane na Litwie i Łotwie. Z litewskim oraz łotewskim oddziałami sieci podpisano umowy na rok o wartości 11,2 mln PLN, z czego 10 mln przypada na litewski oddział „Maximy".

• 8 sierpnia podano do wiadomości, iż Europejska Fundacja Praw Człowieka nie zgodziła się z decyzją Komisariatu Policji w sprawie zlikwidowanego portalu społecznościowego *Piła na Polaków* (Lenkpjūvė) i złożyła skargę apelacyjną do Prokuratury. Odmowna decyzja Komisariatu Policji została uchylona jako nieuzasadniona.

• 10 sierpnia Agencji BNS wiceminister kultury RL Stanisław Widtmann zakomunikował, że *obecnie polityka państwa wobec mniejszości narodowych jest efektywnie kształtowana i wcielana w życie, a odrębna, koordynująca tę politykę instytucja, nie jest konieczna.*

• 10 sierpnia Marek Korowajczyk z Ministerstwa Gospodarki RP podczas spotkania ze studentami, w ramach wspólnego polsko-litewskiego projektu *Idea Spotkania*, powiedział iż Litwa jest ważniejszym partnerem gospodarczym dla Polski niż Niemcy – choć obroty handlowe z Niemcami są nieporównywalnie większe, bo uwzględniając wielkość Litwy, są one …ważniejsze.

• 13 sierpnia Naczelny Sąd Administracyjny ostatecznie anulował, jako niezgodną z prawem, decyzję Rady Samorządu Rejonu Wileńskiego o nadaniu jednej z ulic w rejonie imienia Juliana Tuwima, uzasadniając tym, że Rada nie dopełniła formalności, przedstawiając odpowiednie uzasadnienie. W sądzie niższej instancji udało się udowodnić, że Tuwim jest postacią zasłużoną i dla Litwy, choćby dlatego, że na jego na jego twórczości wzorowali się m.in. Martynas Vainilaitis, Eduardas Mieželaitis i Jonas Aistis.

• 15 sierpnia ambasador Janusz Skolimowski wraz z delegacją pracowników Ambasady RP, w dniu Święta Wojska Polskiego, złożył kwiaty w kwaterze wojskowej żołnierzy AK na Rossie.

• 16 sierpnia gazeta „Vilniaus diena" podała, iż coraz więcej Litwinów korzysta z polskich biur podróży – ceny lotów z Warszawy w porównaniu z litewskimi są o 10-20 proc. niższe, a polscy operatorzy mają większą ofertę krajów i miejsc hotelowych.

• 16 sierpnia litewski wiceminister obrony kraju Vytautas Umbrasas wręczył odznaczenie atache obrony przy Ambasadzie RP w Wilnie, płk. Zbigniewowi Wasilewskiemu, który zakończył swoją kadencję na Litwie.

• 17 sierpnia sąd w Kownie skazał Aloyzasa Eimutisa Papučkę za podżeganie do dyskryminacji na tle narodowościowym na karę w wysokości 390 litów – za komentarz pod artykułem Jana Widackiego *Nowa „Września". Polska na granicy zwariowania o polskie szkoły na Litwie* na www. dziennika „Lietuvos rytas". Sprawę do prokuratury zgłosiła Europejska Fundacja Praw Człowieka. Ukarany tłumaczył się, że pisał pod wpływem alkoholu, ponieważ czuł się obrażony komentarzami Polaków przeciwko Litwinom.

• 17 sierpnia podczas wideokonferencji z czytelnikami portalu delfi.lt mistrzyni olimpijska w pięcioboju współczesnym Laura Asadauskaitė, która urodziła się i mieszka w Wilnie, powiedziała: *Nie da się mieszkać w Wilnie i nie znać rosyjskiego i polskiego. Znam rosyjski i trochę polski, przecież w Wilnie pełno Rosjan i Polaków.*

• 17 sierpnia prokuratura w Szawlach wszczęła śledztwo wobec dyrektora jednej ze spółek w Możejkach, który zawarł umowy z kilkoma polskimi spółkami w sprawie zakwaterowania i żywienia 400 polskich robotników, zatrudnionych przy remoncie Rafinerii „Orlen Lietuva". Ceny wynajmu mieszkań były zawyżane, a wskazana ich lokalizacja nie zgadzała się z rzeczywistością, co pozwoliło w ciągu dwóch miesięcy mu przywłaszczyć ok. 55 tys. litów. Remont rafinerii trwał od 30 kwietnia do 6 czerwca i kosztował 65 mln dolarów.

ratury Generalnej. Sąd Dzielnicowy m. Wilna ukarał wilnianina, który 9 stycznia 2012 na portalu www.alkas.lt podżegał do dyskryminacji na tle narodowościowym. Kara wyniosła 910 Lt i jest największa z dotychczasowych w tym zakresie.

• 19 września po raz pierwszy przyznano Nagrodę im. Macieja Płażyńskiego dla dziennikarzy, służących Polonii. Spośród 55 nominacji w kategorii dziennikarz medium polonijnego laureatką obrano Barbarę Sosno z Radia Znad Wilii – za cykl audycji o polskim szkolnictwie na Litwie.

• 19 września w Wilnie odbyło się posiedzenie Polsko-Litewskiej Komisji Rządowej ds. Współpracy Gospodarczej, pierwsze od trzech lat. Polskiej delegacji przewodniczył wiceminister gospodarki Andrzej Dycha. Litwa i Polska podpisały protokół o dwustronnej współpracy w dziedzinie transportu, energetyki, handlu i inwestycji.

• 20 września poinformowano, iż Agencja Praw Podstawowych UE przyznała, że użyła niezbyt fortunnych sformułowań, interpretując wyniki badań litewskiego Instytutu Pracy i Badań Społecznych i zapowiada poprawienie raportu w sprawie Litwy za rok 2010. Z raportu Agencji wynikało, że *na Litwie 42 proc. objętych badaniem przedstawicieli mniejszości wskazało, że doświadczyli trudności na rynku pracy z powodu słabej znajomości języka litewskiego.* To twierdzenie było jednym z argumentów, na który powoływali się litewscy politycy, opowiadający się za nowelizacją Ustawy o oświacie i zwiększeniu liczby przedmiotów w szkołach mniejszości narodowych po litewsku oraz wprowadzeniem ujednoliconego egzaminu z języka litewskiego. Agencja przyznała, że słowo „doświadczenie" może się odnosić tylko do ocen poszczególnych przedstawicieli mniejszości, ale nie do ogólnej sytuacji mniejszości narodowych na Litwie.

• 22 września parafianie z Wędziagoły (Vandžiogala) w rejonie kowieńskim razem z proboszczem Oskarasem PetrasemVolskisem i zakrystianinem Ryszardem Jankowskim zorganizowali protest przeciwko dyskryminacji miejscowych Polaków. Władze lokalne odwołały święto 628-lecia miasteczka, ponieważ obawiały się, że na protest mają przyjechać ...autobusy z Polakami z Wileńszczyzny. *Mamy zamiar przeprowadzić taki protest. Chodzi o to, że od dwóch lat jestem proboszczem, znam tę miejscowość, tutejsze problemy. Zauważyłem, że lokalna władza dyskryminuje miejscowych Polaków. Są ignorowani przez nią* – powiedział www.pl.delfi ks. Volskis. – *Była uroczystość poświęcona Czesławowi Miłoszowi. To nikt na nie przyszedł.* Zakrystian Jankowski, prezes koła ZPL, kandyduje na posła do Sejmu RL z ramienia AWPL.

• Europejski Dzień Współpracy obchodzili 21 września w Janosławie (Janaslavas) mieszkańcy przygranicznych miejscowości Polski i Litwy. Jedną z atrakcji był wyścig malucha, wołgi, traktora i konia. Organizatorzy – samorządy Łoździej (Lazdijai) i Puńska w Polsce, strażacy z Sejn,

celnicy z Białegostoku oraz przedstawiciele Muzeum Okręgowego w Suwałkach. Wystąpiły zespoły muzyczne z Białorusi. Polska uczestniczy w 9, Litwa – w 8 wspólnych programach współpracy transgranicznej, mających na celu rozwój turystyki, ochronę wspólnego dziedzictwa historyczno-kulturowego, poprawę warunków prowadzenia biznesu, wspólną ochronę zewnętrznej granicy UE.

• 24 września odbyło się pierwsze wiercenie w Syderiai, gdzie polska firma PN Diament (grupa PGNiG), w konsorcjum z podmiotami litewskim i duńskim, wygrała przetarg na realizację prac, określających możliwości budowy tu magazynów gazu.

• 26 września w wileńskim Pałacu Paców (w Ambasadzie RP) odbyła się konferencja z cyklu: *Wileńszczyzna wczoraj, dzisiaj, jutro* pt. *Polacy litewscy czy Polacy na Litwie? Problemy tożsamości narodowej (XIX-XXI w.),* zorganizowana przez Stowarzyszenie Naukowców Polaków Litwy oraz przez Filię Uniwersytetu w Białymstoku w Wilnie. Sympatie polityczne młodych Polaków na Litwie zasadniczo dzielą się pomiędzy AWPL a Partią Pracy – poinformował na konferencji dr Marcin Wakar z Olsztyna. Badania objęły stu studentów Polaków na Uniwersytecie Wileńskim, Litewskim Uniwersytecie Edukologicznym oraz w Filii Uniwersytetu w Białymstoku.

• Zlikwidowana została msza dla Polaków o 9.30 w sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Wilnie, przy obrazie *Jezu, ufam Tobie* (siłą przeniesionego z kościoła św. Ducha). Nabożeństwa te celebrowali księża Litwini, którzy nie zawsze potrafili odprawiać je po polsku. Po interwencji w Kurii udało się przywrócić polskiego księdza do odprawiania popołudniowej mszy niedzielnej. Ks. rektor Vaidas Vaišvilas nie wpuścił do kościoła grupę z Łęcznej, gdy na jego zapytanie, czy są turystami z Polski, odpowiedzieli twierdząco, a pilotowi wycieczki Jerzemu Szpyrze, który interweniował w zakrystii, rzekł: *Won do Polski.* Sprawą zainteresowała się Europejska Fundacja Praw Człowieka.

• Larisa Jałowaja, dyrektor wileńskiej rosyjskojęzycznej szkoły „Santaros", 26 września stwierdziła dla www.delfi, iż po tym, jak nie zezwoliła na agitację w szkole kandydatom AWPL do Sejmu, usłyszała pogróżki ze strony wicemera Wilna z ramienia tej partii, Jarosława Kamińskiego, który uważa to za oszczerstwo i obiecał pozwać dyrektor do sądu. Chodziło o niezorganizowanie spotkania dla startującej w barwach AWPL prezes Sojuszu Rosjan, Iriny Rozowej.

• *Pod względem treści niektóre prace uczniów ze szkół mniejszości narodowych na próbnym ujednoliconym egzaminie z języka państwowego były lepsze niż uczniów ze szkół z litewskim językiem nauczania* – powiedział 27 września podczas konferencji prasowej minister oświaty i nauki Steponavičius, podkreślając jednakże, iż zasady gry w przyszłości dla wszystkich pozostaną jednakowe.

• 30 września w Czarnym Borze odsłonięto pamiątkową tablicę pa-